

Meghívó

a **Neolatin Költők Tára** sorozat
műhelynapjára

2026. január 13-án

Helyszín: ELTE HTK Irodalomtudományi
Kutatóintézet, Klaniczay terem
1118 Budapest, Ménesi út 11–13., I. em.

PROGRAM

- 10:00 Megnyitó
10:10 BÍRÓ CSILLA: Halápy Konstantin elégiáinak ars poeticája
10:35 RÉDEY-KERESZTÉNY JÁNOS: Stephanus Agyich: *Carmina quae exstant omnia*
11:00 BALOGH PIROSKA: Modern problémák hagyományos formában. Szerdahely György Alajos és a késő 18. századi latin egyetemi szónoklat
11:25 Vita

AZ ELŐADÁSOK ÖSSZEFOGLALÓI

BÍRÓ Csilla

Halápy Konstantin ars poeticája

Az előadás a VII. Neolatin Konferencián elhangzottak továbbfejlesztett változata, amelyben Halápy Konstantin piarista költő (1698–1752) elégiáinak első könyvét vizsgálom (*Myrias versuum sine ellipsi et synaloepha editorum...*, Tyrnaviae, Typis Academicis per Leopold. Berger, 1735, 1–28). A kompozíció tudatos szerkesztés eredményeképpen tíz költeményen keresztül tárja fel a költő ars poeticáját. A művek középpontjában a költő és műve, a költő és a múzsa viszonya, valamint a költészet lényegéről, az ihletről és a művészi alkotásról vallott nézetei állnak. Kiemelt figyelmet kapnak azok az elégiák, amelyekben Halápy a költőjelöltekhez intézett tanácsait fogalmazza meg, gyakorlati útmutatást adva a költészettel kacérkodók számára. Az elégiák költői képeinek részletes vizsgálatán keresztül közelebb kerülhetünk annak megértéséhez, hogyan illeszkedik Halápy ars poeticája a neolatin hagyományba, és milyen tudatos szerkesztői elvekkel formálja meg költői önképét.

RÉDEY-KERESZTÉNY János

Stephanus Agyich: *Carmina quae exstant omnia*

Agyich István összes versei kritikai kiadásának munkálatai a Neolatin Költők Tára sorozat jóvoltából folyamatban vannak. A költemények kéziratokban, kisnyomtatványokban, egyéb forrásokban (például Katona István *Historia criticájában*) és periodikákban maradtak fenn, némely esetben több szövegváltozatban. Már ez az alapállás megkülönbözteti Szerdahely György Alajos vagy Halápy Konstantin költeményeinek kiadási munkálataitól. Míg ugyanis Agyich nem rendezte költeményeit önálló kötetbe, s ilyen módon van, ami elveszhetett közülük, Szerdahely és Halápy igen, s így e kiadások is méltán hagyatkozhatnak a fennmaradt kötetkompozíciókra. Agyich költészetének változatos szövegforrásokban fennmaradt hagyatéka azonban nem teszi lehetővé az *ultima manus* törvényszerű érvényesítését. Előadásomban számszerűsíttem a variánsokban gazdag hagyatékot, majd az alapszöveg és főszöveg viszonyának típusa szerint csoportosítom, végül néhány textológiai példán szemléltetem az *ultima manus* generálta problémákat.

BALOGH Piroska

Modern problémák hagyományos formában:

Szerdahely György Alajos és a késő 18. századi latin egyetemi szónoklat

A Magyar Királyságban a latin nyelv 1844-ig hivatalos államnyelvként működött, s ennek következtében a Királyi Magyar Egyetem ünnepi és alkalmi szónoklatai a 18–19. század fordulóján továbbra is túlnyomórészt latinul hangzottak el és jelentek meg nyomtatásban, ami európai viszonylatban egyre inkább kuriózumnak számított. E szónoklatok sajátos retorikai kihívása abban állt, miként lehetett a korszak tudományos, politikai és társadalmi problémáit a neolatin retorikai hagyomány eszköztárával megszólaltatni. Az előadás e kérdést elsősorban Szerdahely György Alajos, az első magyarországi esztétikaprofesszor egyetemi beszédein keresztül vizsgálja. Szerdahely szónoklatai jól példázzák, miként válik az ünnepi latin beszéd a modern tudomány- és reformdiskurzus hordozójává. Rövid kitekintésként az előadás más kortárs latin egyetemi orációkra, valamint a későbbi akadémiai emlékbeszédekre is utal, jelezve azt az átmenetet, amelyben az előbeszédre szánt latin retorikai forma fokozatosan modern, anyanyelvű szónoki műfajjá alakul. Szerdahely beszédei igen plasztikusan mutatják meg tehát, hogy a késő felvilágosodás egyetemi latinsága nem pusztán konzervatív maradvány, hanem rugalmas és produktív közvetítő közeg volt.

